

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

toritatis abusu instituuntur. Ceterum Principis auctoritatem ad exigendam à Clero & plebe canonum observantiam æquè commendat, eo solo discrimine inter utrumque agendi modum, quòd prior sollicitiorem curam & magis assiduam requirat, & vulnus impediatur; hic negligentius se gerat, reclamantem aliquem expectet, atque post vulnus remedium parat.

IX. His temporibus etiam Presbyteros regum auxilium adversus Episcopos implorasse patet ex Capitulari Caroli Calvi Tolosæ dato anno DCCCXLIV. quo vexationibus illis, quibus Presbyteri Septimaniæ ab Episcopis suis premebantur, egregiè prospicit; modum qui in visitandis paræciis ab eis tenendus sit, & sumptuum quantitatem præscribit. Imò verò prohibet Episcopis ne Presbyterorum rusticanas paræcias lucri inhonesti causa dividant; sed si populi necessitas id exegerit, consilio canonico eam divisionem peragant. Ceterum capituli octavi verba expendenda sunt, quæ regis potestatis vigorem in rebus ecclesiasticis ostendunt: *Vt Episcopi sub occasione, quasi auctoritatem habeant canonum, his constitutis excellentiæ nostræ nequaquam resultent, aut negligant; sed canones potius ut intelligendi sunt intelligere & in cunctis observare procurent. Quia si aliter fecerint, omnimodis & qualiter canones fidelium decimis agendum statuunt, & qualiter intelligi & observari cum mansuetudinis nostræ decreto debeant, synodali dyudicatione & nostrâ auctoritate regia doceantur.* Videtur nescio quam decimarum interversionem Episcopis comminari, si à canonibus & regis decretis desistant. Qui locus, ut existimo, in eam rem est singularis, ut cum Magistris nostris loquar.

CAPVT VIII.

Synopsis.

I. Sub tertia dynastia Regibus, antiquorum canonum desiderium vigeat, ut patet ex Concilio apud Ansam, in quo definitum est illud privilegium non esse ratum quod canonicis non solum non concordaret sed etiam contraret sententiis. Patet etiam de Glabro; qui recitat offensionem Gallicanorum Episcoporum, quòd invito Turonensi Episcopo, ad preces Fulconis Comitis Basilica consecrata fuisset à Legato, iussu Romani Pontificis, contra canones.

II. Glaber de Ioanne Antipapa non est intelligendus, sed de Ioanne XVIII.

III. Explicatur verba illa Glabri, Papam & Fulconem schisma creavisse. Schisma, est secessio à communione Ecclesie, ob quæstiones de disciplina, Hæresis, ob quæstiones de fide, à Basilio, Schisma desinit in hæresim; non solum quòd schismati sæpe hæresis adiungitur; sed etiam quòd ipsum schisma, si inveteratum sit, in hæresim vertatur.

IV. Id docetur à canone v. r. Concilij CP. Qui explicatur, & conciliatur cum canone Basilij, rejecta conciliatione Balsamonis. Basilius agit de schismate nondum desperato. Canon v. r. de perinaci & ab Ecclesia condemnato. Emendatus canon v. r. à Nicolao. Novatiani & Quartadecimani damnati ut heretici, & plures alij, ob quæstiones disciplina, quia Ecclesiam contemnebant, cuius auctoritas in Scripturis commendatur.

V. Qui sint canonici Episcopi in dicto canone sexto. Corrigendus locus, & rescribendum variorum. Emendatus etiam obiter locus Concilij Chalcedonensis. *Canonici sunt Episcopi ejusdem communionis, Latini Communicatores. Confirmatur hæc emendatio è versione canonis quæ exiit in epistola Nicolai I.*

VI. Ex ijs quæ dicta sunt illustratur locus Glabri qui schisma vocat dissidium Pape & Episcoporum in causa canonica. Schisma ea significatione usurpatum à Benedicto IX. à Synodo Anglicana, Hincmaro, & Ivone.

VII. Quomodo se gerent Gallicani Episcopi in retinendis canonibus adversus nova rescripta. Id ostenditur ex privilegio concesso à Paschali II. Henrico Imperatori. Concilium Viennense damnat privilegium; & minatur secessionem, ni Paschalis illud revocet. Galli modestius se gerunt. Perseverandum in obedientia Papa docent, & parendum ijs quæ pertinent ad Cathedram, cetera non admittenda.

VIII. Ivo negat de Pontifice iudicium suscipiendum, nisi à fide aberraret. Si quid tamen ab eo decernatur incommodum Ecclesie Gallicane, synodos cuiusque provincia id correcurat, salva reverentia Ecclesie Romana.

I. POST annum millesimum, sub tertia Regum nostrorum dynastia, non deferbuit apud Gallos servandorum canonum desiderium, quo decessores flagrant: nec cessavit usus ille antiquus ab avis usurpatus, quo aut Ecclesia synodica deliberatione sibi prospiciebat, cum rebus per obreptionem decretis Romæ assentiri non possent; aut regio patrocinio se committebat, ut executionem impediret.

Synodici decreti ejusce generis illustre exemplum peti potest ex Concilio apud urbem Ansam, in diocesi Lugdunensium sitam, ab Episcopis trium provinciarum, Lugdunensis scilicet, Viennensis, & Tarantasiensis, habito anno M. XXV. cujus verba referam ex Tabulario Ecclesie Matifconensis, unde etiam illa hausit Iacobus Severinus, eaque edidit in Chronologia Archiepiscoporum Lugdunensium Num. LXVII. Ex quibus discet lector quam constanter se gerent illius ætatis Episcopi ad retinenda jura sua canonibus Conciliorum generalium munita adversus gratiosas monasteriorum exemptiones rescriptis Romanorum Pontificum concessas. Anno M. XXV. dominice incarnationis convenerunt apud Ansam in Ecclesia sancti Romani, causâ Concilij, Archiepiscopi, cum pluribus Episcopis, scilicet Burchardus Lugdunensis Archiepiscopus, alius Burchardus Archiepiscopus

Viennensis, Amiro Archiepiscopus Tarentasensis, Helminus Episcopus Eduensis, Gauslenus Episcopus Matiscensis, Gaufridus Episcopus Cabilonensis, Hugo Comes Episcopus Antissiodorensis, Guigo Episcopus Valentinsis, Umbertus Episcopus Gratianopolitanus, Aribaldus Episcopus Verciensis, Anselmus Episcopus Augustensis, & Vradus Episcopus Maurianensis. Dum igitur multa de ecclesiasticis causis & de communi populi utilitate ibidem tractarent, surgens supradictus Gauslenus Episcopus in medio proclamavit se conqueri de Burchardo predicto Viennensi Archiepiscopo, qui sine licentia & assensu suo, contra canonum statuta, ordinationes de monachis fecerat in episcopatu suo, scilicet in Cluniacensi canobio. Ad que idem Archiepiscopus respondens, Domnum Odilonem Abbatem, qui presens aderat, illarum ordinationum adduxit auctorem in defensorem. Itaque Domnus Odilone cum suis monachis surgens, ostendit privilegium quod habebant à Rom. Ecclesia, quod eis talem libertatem tribuebat, ut nulli, in cuius territorio degebant, nec alicui aliquatenus subjacerent Episcopo; sed quemcumque vellem, adirent, vel de qualibet regione adducerent Episcopum, qui faceret ordinationes vel consecrationes in eorum monasterio. Relegentes ergo sancti Chalcedonensis & plurimorum authenticorum Conciliorum sententias, quibus precipitur qualiter per unamquamque regionem Abbates & monachi proprio debeant Episcopo subijci, & ne Episcopus in paracia alterius audeat ordinationes vel consecrationes absque licentia ipsius Episcopi facere, decreverunt Chartam non esse ratam, que canonicis non solum non concordaret sed etiam contraret sententijs. Adjudicaverunt quoque Domnum Abbatem non posse existere Archiepiscopo legitimum auctorem canonice defensionis. Vnde predictus Archiepiscopus ratione convictus, petens veniam à Gausleno Episcopo, loco satisfactionis firmavit, & per quales ipse voluit fidejussores, ut unoquoque anno, quando ambo viverent, tempore Quadragesime sufficientiam olei de olivis ad conficiendum chrisma ipsi persolveret sine negligentia.

Vide Baluzi Notas ad Conc. Narbon. habitum an. 1090.

Laudatur sæpe locus Rodulphi Glabri monachi Cluniacensis, qui anno millesimo quinquagesimo florebat, ut doceatur ea tempestate persuasum Gallis Episcopis fuisse nihil à Romano Pontifice in Galliis contra canones tentari debere. Refert auctor ille Fulconem Andegavorum Comitem reducem ab Hierosolymitana peregrinatione, ut se voto exsolveret, monasterium condidisse in pago Turonico, in prospectu Castri Lucassensis, quod, juxta consilium uxoris suæ, non alicujus Martyris, sed Cherubin & Seraphin memoria devovit. Rogatus Hugo Turonensis Archiepiscopus ut basilicam dedicaret, constanter renuit, donec Ecclesia

suæ prædia quædam malè invasa Fulco restituisset. Quod durum visum Comiti: qui Romam cum se contulisset, muneribusque suis Ioannem Pontificem honestasset, rediit cum Petro Cardinali, qui ex delegata sibi facultate Basilicam dedicavit. Hæc sunt verba Glabri: *Quod utique audientes Galliarum quique Presules, presumptionem sacrilegam cognoverunt ex cæca cupiditate processisse, dum videlicet unus rapiens, alter raptum suscipiens, recens in Romana Ecclesia schisma creavissent. Vniuersi etiam pariter detestantes; quoniam nimium indecens videbatur ut is qui apostolicam regebat sedem, apostolicum primitus ac canonicum transgrediebatur tenorem; cum in supermultiplici sit antiquitus auctoritate roboratum ut non quispiam Episcoporum in alterius diocesi istud præsumat exercere, nisi Presule, cujus fuerit, compellente seu permittente. Mox: Licet namque Pontifex Romane Ecclesie ob dignitatem apostolica sedis ceteris in orbe constitutis reverentior habeatur, non tamen ei licet transgredi in aliquo canonici maderaminis tenorem. Sicut enim uniusquisque orthodoxæ Ecclesie Pontifex ac sponsus propria sedis uniformiter speciem gerit Salvatoris, ita generaliter nulli convenit quippiam in alterius procaciter patrare Episcopi diocesi. Eandem rem paucioribus verbis & modestioribus explicuerat Hincmarus in epistola ad Nicolaum primum: Non aliud nisi quod regule sacre præcipiunt, & mihi petendum, & vobis concedendum est.*

II. Sed locus Glabri illustrandus est ex veteribus tabulis quarum mihi copiam fecit vir nobilitate & eruditione insignis, & in perferutandis antiquis monumentis exercitissimus, Michaël de Maroles Abbas Villæ-Lupæ. Si tabulæ illæ incidissent in manus illustrissimi Annalium conditoris, constitisset illæ quæ ac nobis narrationem istam ad eum Ioannem referri non debere qui per factionem Crescentij schismate excitato adversus Gregorium V. Romanam sedem invasit anno DCCCXCVI. & statim ab Otone Imperatore oppressus, meritis sacrilegij poenas luit. Hic agit de Ioanne XVIII. quem Sergius IV. excepit anno M I X. qui ambo Pontifices hujus monasterij exemptionem constituerunt. Ac primò quidem Ioannes oblatum à Fulcone monasterium *Belliloci*, sanctæ Trinitati & Cherubin atque Seraphin memoria devotum, sub tuitione Romanæ Ecclesie suscepit, interdixitque omnibus Episcopis ne quam ibi jurisdictionem exercerent. Privilegij illius insoliti rescriptum Hugonem Archiepiscopum Turonensem commovit. Necdum enim plena immunitas monasterijs indulta fuerat absque Episcoporum consensu, quemadmodum

Robolus Glab. lib. 2. c. 4.

Hincmarus lib. 1. c. 11.

Ill. Cod. Vat. 22. c. 11.

Cherubini & Seraphini lib. 1. c. 11.

Hadriani I. Gregorio & Theophylacto anno DCCLXXXVII. Hæc sunt verba sub finem capituli quarti: Suademus ut synodalia edicta universalium sex Conciliorum, cum decretis Pontificum Romanorum, sæpius lætrentur, observentur, & juxta eorum exemplar Ecclesie status corrigatur, ne quid novi ab aliquibus introduci permittatur, ne sit schisma in Ecclesia Dei. Eo sensu schismatis vocem usurpaverat Hincmarus de Drogone verba faciens, qui privilegio sibi contra regulas à Sergio Pontifice concessio abstinuit, ne schisma in sanctam Ecclesiam introduceret, id est, ne dissidium inter Episcopos Gallicanos & sedem apostolicam foret, rescriptum per obreptionem adversus canones elicitum urgendo. Hac significatione Ivo timebat ne schisma inter regnum & sacerdotium oriretur ob divisionem episcopatus Noviomensis. Inde etiam est quod opinionem eorum qui investitura episcopatum à laicis factas tuebantur, non quidem hæreticam, sed schismaticam esse dicit, utpote decretis Conciliorum Romanorum contrariam.

VII. Illustrior autem evadet tota isthæc disceptatio de retinendis antiquis canonibus, si paulò accuratius inspiciamus quis esset Ecclesie Gallicane sensus in causa Paschalis Papæ & Henrici Imperatoris, ob contentionem investiturarum, quas Principibus ademerant Gregorius VII. & Urbanus II. pluribus Conciliorum definitionibus. Earum restitutionem, per summam vim, novo privilegio à Paschali I. extorserat Henricus Imperator. Quod privilegium Guido Archiepiscopus Viennensis & apostolicæ sedis Legatus in Concilio Viennensi à Germanicis Episcopis composito damnavit anno MCXII. ejusque Concilij confirmationem à Paschali petivit, insolenti contestatione adjecta: Si verò, quod minimè credimus, aliam viam aggredi cœperitis, & nostræ paternitatis assertiones predictas roborare nolueritis, proptius sit nobis Deus, quia nos à vestra subjectione & obedientia repellitis. Modestius se in hac questione gesserunt Gallicani Episcopi, ac præcipuè Ivo, Canonici Juris callentissimus; qui Paschalem monendum putabat ut factum suum retractaret. Sin abnueret, temperandum quidem ab illo judicando, sed sententiam evangelicam sequendam, quæ servanda docet illa quæ dicerent Scribæ & Pharisei, qui super cathedram Moyli sedebant, sed ab eorum operibus abstinentium. Vult enim hac sententia, inquit, præcepta presidentium ad cathedram pertinentia obedienter impleri, etiam si tales sint quales erant Pharisei, non eos factiosa conspiratione à suis sedibus removeri. Si verò ea præcipiant quæ sunt contra

doctrinam evangelicam vel apostolicam, ibi non esse eis obediendum, exemplo docemur Pauli Apostoli, qui Petro sibi prælato non rectè incedenti ad veritatem Evangelij, in faciem restitit, non tamen abjecit. Itaque ad summum, secundum mentem Ivonis, parendum non est decretis quæ ad cathedram non pertinent, id est, quæ privilegio B. Petri non nituntur, quæ non fiunt regulariter & secundum ministerium apostolicæ sedis, ut verbis Hincmari & Synodi Tricassinæ utar. Communio autem Pontificis & ejus obedientia non est repellenda, ut malè placuit Concilio Viennensi habito à Guidone, eo prætextu quod opinionem de investituris retinendis hæreticam judicaret, è contrà Ivo schismaticam tantum censeret.

VIII. Eandem sententiam Ivo alibi sequitur, cum evocatus in Concilium à Ioanne Lugdunensi Archiepiscopo ad Paschalis factum illud discutiendum, loco indicato se sistere noluit, nec convenire ad illa Concilia in quibus non possumus, inquit, eas personas contra quas agitur condemnare vel judicare, quia nec nostro nec ullius hominis probantur subjacere iudicio. Quibus verbis egregie confirmat, quod supra ostendi, constantem fuisse Gallicanæ Ecclesie sententiam, Papæ personam nullius iudicio subijci, nisi à fide manifestè ab evangelica veritate discedat. Enimvero licet honorificentissimè de Pontificum dignitate & auctoritate senserit; tamen Ecclesiam Gallicanam commodis suis prospecturam docet synodorum provinciarum decretis; quibus juxta Augustinum quod poterit corriget, vel quod corrigere non poterit, salvo pacis vinculo excludet, vel quod salvo pacis vinculo excludere non poterit, æquitate improbabit, firmitate supportabit. Observandum verò ex Ivonis sententia, liberum fuisse non solum universæ Ecclesie Gallicanæ, sed singulis Metropolitanis, salvâ reverentiâ Ecclesie Romanæ, novum illud decretum pro investituris, superioribus aliquot Conciliis Romanis contrarium rejicere. Hæc dicentes, id est, asserentes Pontificem non esse deponendum ob novum illud rescriptum, non tollimus, inquit, quin possint quique Metropolitanis Episcopos secundum jus antiquum convocare, provincialem synodum salva reverentia Romanæ Ecclesie celebrare. Et mox: His catholicorum patrum terminis contenti, quæ possumus secundum decreta patrum, salvo vinculo pacis corrigere volumus: quæ autem corrigere non possumus, usque ad messem, si necesse sit.

Emil. Chalou

Hincmarus ep. 6. t. 39, edit. Mog.

Ivo ep. 111.

Idem ep. 111.

Guido (qui postea Calixtus II.) in Concilio Vienn.

Cleon. Malac. ad an. 1111. P. 100. Concilium fuit, ubi retractatum est privilegium Paschalis.

Ivo ep. 111.

Vide Thibaut & Ne. de ad librum Agostini de iure & prelat. faciens cap. 3.

Vide suprâ lib. II. cap. 21.

Domino docente, tolerare decrevimus. Deinde Paschalem excusat, si necessitate cogente, ad vitandam populi stragem, prudenter rigorem decreti remisit.

[Ejusdem argumenti extat epistola Hildeberti Cenomanensis in tomo I V. Spicilegij Dacheriani, quam nos olim dabimus emendatorem in nova quam paramus editione epistolarum ac reliquarum lucubrationum illius Episcopi.] Steph. Baluzius.

CAPVT IX.

Synopsis.

I. Initio seculi decimicertij Ecclesia Gallicana tuebatur Libertates suas, solo dissensu. Conventus Bituricensis contraxerat mandatis Romani Cardinalis, de collatione duarum prebendarum in unaquaque Ecclesia. Ea de causa Legatus abstinuit ab executione mandati.

II. Eodem seculo Lincolnienfis Episcopus his collationibus non consensit. Ejus rationes, & contradictio aliena a contumacia. Clausula, Non obstante, tunc invalescere cepit.

III. Non admittis quoque rescriptis illis, Galli jura sua tuebantur. Olim Clerici à Pontificibus commendati. Deinde adjuncte sunt minis excommunicationum. Initium hujus coactionis circa tempus Lucy III.

IV. Episcopi Gallicani in his angustiis patrocinium regum imploraverunt. Tutitionis regie pro custodia canonum nondum erat deleta memoria in tertia dynastia, ut probatur ex Ivone. Eam tutitionem à B. Ludovico exposcit Ecclesia Gallicana, ad conservanda jura Collationum, & jurisdictionem, adversus novitates, cui rei Ludovicus prospexit suo Edicto.

V. Inde est quod Philippus IV. monuit Clementem ac ministerium Episcoporum impediret in causa Templariorum. Se, salvo sacramento suo, id tolerare non posse.

VI. Quod explicandum est de sacramento prestituto tempore inaugurationis regie. Ejus antiqua formula, qua promittitur conservatio privilegij canonici, à Philippo. Qua ducta videtur à formula concepta ab Hincmaro. Ea dicta est olim perdonatio, non sacramentum. Imperatores C. P. spondebant fidei & canonum custodiam.

VII. Jure collationum & electionum sublato per Reservationes & Grantias expectativas, regum auxilium imploratur ab Ecclesia Gallicana ad eorum restitutionem. Carolus VI. jus antiquum adversus novitates Edictis suis ea in parte restituit, & magistratibus suis executionem commisit.

VIII. Decreta Basileensia confirmata lege regia; cujus executio mandata iudicibus regis, qui contumaces plederent. Comitibus regni presidium Libertatum Ecclesia Gallicana à solo Rege expectandum fatentur anno millesimo quadringentesimo nonagesimo tertio. Reges prospexit canonum restitutioni, lege generali, & injuncta magistratibus exequendi cura. Quod probatur Edictis B. Ludovici & Caroli VI. & VII.

IX. Aliquando Reges ex officio novitates adversus mores receptos repellabant, si ex iis detrimentum regni sequeretur. Id factum à Carolo VII. lege data, qua extraneos à beneficiis removebat. Renuente Papa his incommodis consulere, imperio suo id egit. Nullum

privilegium apostolica sedis ea de re præcesserat.

X. Lex ista videtur contraria constitutioni Innocentij III. qua admittit ad beneficia undecunque natos. Innocentij constitutio æqua est in sua specie. Veteri jure, Episcopi eligendi è clericis cujusque civitatis. Fus illud ex parte restitutum lege Caroli, ut saltem è regno petantur. Dua regula deducta ex illa constitutione.

PERSTABAT adhuc idem usus in Gallia anno MCCXXXVI. per solum dissensum Regis, Episcoporum, & Procerum, Libertates suas tuebat Ecclesia Gallicana. Cum enim Romanus Cardinalis Concilium illius Ecclesie Biturigibus coegisset, ut Albigensium & Comitibus Tolosani negotiis prospiceretur, re illa confecta, de reservatione duarum prebendarum in unaquaque Ecclesia vel monasterio, arbitrio Summi Pontificis Romanis Clericis conferendarum, cum Episcopis & Abbatibus agere voluit. Sed Procuratores Capitulorum (quibus abunde copiam Legatus fecerat, quasi Concilio soluto, ne intercessionibus suis omnia turbarent) cum eo graviter exposularunt, quod mandatum Papæ in Concilio non exposuisset, ipsis presentibus, quorum maxime intererat: Legatum rogant ut ab ea re persequenda temperet, quæ absque gravi scandalo & omnium offensione effectui tradi non posset, & cui renitentur non solum Episcopi, sed etiam Rex ipse, & proceres regni. Aliam esse rationem Galliarum & longe diversam à ceteris regnis. In illis enim mandatis Papæ decretam fuisse Prebendarum reservationem; sed in Gallicana Ecclesia, rem istam adeo insolitam, totius regni consensu indigere. Retulit Matthæus Paris Procuratorum suggestionem his verbis: *Unde rogamus in Domino ne istud scandalum oriatum per vos in Ecclesia Gallicana, scientes quod sine maximo scandalo & inestimabili damno non possit hoc ad effectum perducere. Quia esto quod aliquis assentiret, nullus esset ejus assensus in rebus quæ omnes tangunt; cum serè omnes majores, & generaliter omnes subditi, necnon & ipse Rex, & omnes Principes, parati sint contradicere & resistere usque ad capitis expositionem & omnis honoris privationem; præsertim cum videatur imminere propter hoc scandalum subversio regni & Ecclesie generalis. Ratio autem nostri timoris est, quod cum ceteris regnis non habuisset rationem, & quibusdam Episcopis præcepisset & Abbatibus ut cum prebende vacaverint, ad opus Domini Papæ reservent. Literis Pontificis palam lectis, quibus duarum prebendarum collatio retinebatur, Legatus præceptis exhaustus, persuadere conatus est Concilio ut consensum huic mandato præberet. Sed cum nihil obtinere posset, imò verò Procuratores Capitulorum sapienter monerent*

Matthæus Paris
Historia III. 197.

Domini, & omnes
subditi, necnon &
ipse Rex, & omnes
Principes, parati
sunt contradicere &
resistere usque ad
capitis expositionem
& omnis honoris
privationem; præsertim
cum videatur imminere
propter hoc scandalum
subversio regni &
Ecclesie generalis.